

Integrala Shakespeare

Printre recentele inițiative culturale ale Televiziunii, sint de semnalat: integrala filmelor după opera comedio-grafică a lui I.L. Caragiale, atestind viabilitatea atitor spectacole, unele uitate sau necunoscute tinerelor generații; de asemenea, serialul de istoria teatrului românesc, cu rost documentar și didactic, care readuce în conștiința publicului valori ale școlii românești de teatru.

Salutară este și achiziționarea întregii opere dramatice shakespearciene, montată de regizori și actori englezi de renume, sub egida B.B.C., eveniment de importanță universală. Televiziunea noastră face, astfel, oamenilor de cultură, tuturor telespectatorilor, un serviciu deosebit.

Avem plăcuta îndatorire să înregistrăm acest eveniment, cu atenția cuvenită, și să acordăm, chiar și când spectacolele vor fi mai puțin concludente pentru operă, spațiul necesar comentariilor.

1 CUM VĂ PLACE

Societatea comică din *Cum vă place* se adună în pădurea Ardenilor, loc de eliberare de servituțiile sociale, așa cum îl cîntă un personaj (Amiens):

„Acel ce nu înțește la rang mare / Și îndrăgește soarele senin, / Iar cînd îi cere burta de mîncare / Se mulțumește cu puțin — / Să-și poarte-ntr-aiici pașii săi, / Căci n-are deloc a se teme / De ochii vrăjmașilor răi, / Ci doar de năprasnica vreme“.

Dar pădurea este și un loc de vrajă, în care cupluri de îndrăgostiți se leagă sub blînda oblăduire a zeului Hymeneu. Zeul apare de-abia în finalul piesei, cînd va binecuvînta perechile, urîndu-le protagoniștilor cam ce se poate bănuî că vor trăi, în conformitate cu firea lor. Însă puterea lui persistă, căci, iată, Orlando scrijelește versuri de iubire în scoarța copacilor, închinîndu-le iubitei sale Rosalinda, și e în stare să se îndrăgostească din nou, de travestiul ei, Ganymede, cînd acesta o joacă pe cea adevărată.

Pădurea este și un loc al iluziilor și pasiunilor neîmpărtășite, tocmai pentru că sint născute de aparențe. Rosalinda îl iubește pe Orlando, dar Ganymede trebuie să joace o Rosalindă plină de țifne,

pentru a pune la încercare tîria iubirii partenerului. În travesti fizic, ea joacă și într-un travesti moral, căci Rosalinda jucată este alit de feminin-capricioasă în dragoste, că pînă și prietena ei, Celia, se revoltă. Orlando participă la joc cu o seriozitate și o pornire care îl fac, în unele clipe, să uite de Rosalinda cea absentă și să se împace cu aceea plină de capricii. O păstoriță îl dorește și ea pe Ganymede, alungîndu-l pe păstorul care o iubește. Bogat, acest argument al travestiului Rosalindei, pentru a demonstra că dragostea e născută și se nutrește din aparențe...

Toți acești oameni liberi de orice servituți, în afară de cele față de natură, nutresc o profundă vocație de a se înrobi prin iubire. Motivația este pur psihologică sau (după Shakespeare) nu e o chestiune de soartă, ci de fire. Stă în firea omului să se îndrăgostească de pieritor, fragmentar sau derizoriu. Rosalinda știe bine acest lucru. O dată îi spune păstoriței Phebe, iubită de Silvius: „El s-a îndrăgostit de ifosele tale și tu te-ai îndrăgostit de furia mea“. Experiența pe care o face cu Orlando e nutrită de aceeași convingere că pasiunea e oarbă, deoarece nu are o motivație reală și nici un obiect determinat rațional. Jocul de-a femeia capricioasă e, astfel, îndrituit. Ea crede că poate lecui de dragoste printr-un comportament contradictoriu: „Ca un băiat cu loane, ciudat și nestatornic, mă prefăceam că sint cînd tristă, cînd dornică de alintări, cînd năzuroasă și cînd tandră, aspidă, neînțeleasă, mîndră sau ușuratică, naivă, copilăroasă, schimbătoare, înlăcrimată, veselă — cite ceva din fiecare, însă nimic adînc și-adevărat, cum se poartă de obicei mai toți băieții și mai toate fetele. Îi arătam ba dragoste, ba ură, ba îl chemam, ba îl izgoneam, ba îl doream cu lacrimi, ba-l luam peste picior, pînă l-am năucit de tot: din nebul de dragoste a ajuns nebul de-a binele și blestemînd întreaga lume s-a dus să-mbrace strai de călugăr“.

„Cu mine ai da greș“ — îi răspunde Orlando, ceea ce și dovedește, confirmînd subiectivismul pasiunii sale.

Bufonul Tocilă este și el convins că pasiunile sint subiective, facultatea ce le generează fiind imaginația. El asimilează dragostea, poeziei: „...adevărata poezie e aproape pe de-a-ntregu-nchipuită, și, cum îndrăgostiților le place poezia, s-ar putea spune, țînînd seama de jurămintele lor poetice, că sint doar în închipuirea lor îndrăgostiți“.

Într-o stare sufletească vecină cu exasperarea, Rosalinda recunoaște și ea, într-un limbaj mitologic, că e cuprinsă de chinurile dulci ale lui Eros: „Numai blestematul bastard al Venerei, cel care s-a născut din gînd și zămislit a fost dintr-o nebunească pornire, pruncul vicelan

și orb ce-nalală ochii tuturor, p-s-ar ca el n-are ochi să vadă, numai el s-ar pricepe să-ți spună cât de îndrăgostită sint”.

Dragostea este o stare psihică de exaltare prin care obiectul pasiunii este înfrumusețat de cel îndrăgostit.

„...Ea nu-n oglindă, / Ci-n ochii tăi se vede mai frumoasă / Decît aievea o arată chipul“ — îi va spune, tot Rosalinda, păstorului Silvius.

Phebe, păstorița, acceptă chiar iubirea neimpărțită, numai să-l aibă în preajmă pe cel îndrăgit : „Flăcăule frumos. De m-ai mustra / Un an întreg, și tot mi-ar fi mai bine / Decît să mă iubească omul ăsta !“

Phebe se îndrăgostește tot de aparențe. Așadar, oamenii nu se iubesc pentru calitățile lor morale. Doar ceea ce formează sau întreține iluzia este prețuit în dragoste : cuvintele frumoase, ținuta fizică, în fine, tot ce se oferă simțurilor. Dragostea pare a fi un sentiment estetic prin care obiectul este evaluat în interdependența însușirilor sale, care-l formează nu ca o unitate morală, ci ca o unicitate biologică, așa zice : defectele și calitățile fizice sau morale sînt părți ale unui portret unitar animat de forță vitală : „E cam obraznic. Dar vorbește bine. / Ei și ! Ce-mi pasă mie ? Nu e rău / Cînd sună bine vorba la ureche. / E frumușel. Dar nu e rupt din soare. / Și-i încrezut grozav. Da-i șade bine. / Va fi bărbat întreg. E-mbujeorat / Și fraged la obraz. Iar mai degrabă / Ca limba-i ascuțită ce rănea, / Te lecuia privirea. Nu-i înalt. / Dar pentru vîrsta lui e tocmai bine“.

Toate acestea se rostesc în situații dramatice extrem de convenționale. De fapt, convenția este folosită pînă la a friza parodia ; *Cum vă place* parodiază pastorelele la modă pe acea vreme. Rosalinda are despre îndrăgostit o imagine conformă cu gustul publicului, contrazisă de înfățișarea lui Orlando : „Fața suptă — ceea ce nu e cazul. Ochii încercânați, adînciți în orbite — nici urmă de așa ceva. Suflet posac, închis — nu se prea vede. Barba crescută-n neorînduială, ceea ce iarăși nu se zărește. Dar în privința asta te iert, căci barba dumitale pare să fie a unui frate mai tînăr. Apoi ar trebui să-ți atîrne ciorapii, să ai mîneca descusută, ghetele scîlciate, pălăria pleoștită, pantalonii roși în genunchi. În sfîrșit, întreaga îmbrăcăminte ar trebui să dovedească, prin neorînduiala ei, că ești cu desăvîrșire deznădăjduit. Dumneata însă, după grija pe care o pui în veșminte, pari mai degrabă îndrăgostit de propria-ți făptură decît de altcineva“.

Shakespeare este un umorist care critică pastorală creator, realizînd o capodoperă a genului ; făcînd ca sub structură

ludic, spectatorul să poată afla adevăruri cît mai profunde ale firii omenești.

Tocmai convenționalitatea piesei nu a respectat-o regizorul Basil Coleman. Locul unde se petrece acțiunea este o pădure concretă. Aceasta scade mult din efectul ludic al piesei, pe de o parte ; pe de alta — dacă actorii n-ar fi rostit replicile cu atîta acuratețe — s-ar fi riscat pierderea semnificațiilor. Helen Mirren în Rosalinda este punctul de atracție al întregului spectacol. Actrița a înțeles semnificația ludică a travestiului, anulîndu-l printr-o mai marcată feminitate.

Partenerul său, Brian Stirner, a făcut din Orlando un îndrăgostit cuprins de febricitate și năuceală, așa cum ne apare, uneori, și personajul, însă rolul său rămîne mai complex. Ceilalți actori nu au strălucit. Șters a fost jocul lui Richard Pasco în Jacques Melancolicul — personaj bogat, cu pondere în economia piesei, avînd rol de contrast cu societatea comică. Ne rămîne să prețuim faptul că textul ne-a fost redat integral, fără nici o omisiune, observabilă, cel puțin, în recitări, și cu o dicție excelentă, dar cu rezerva că regizorul, respectînd litera, a lăsat o undă de nesatisfacție în privința spiritului textului. Cadrul natural rămîne străin și inadecvat teatrului Renașterii. Este vorba de a înțelege un stil ; să ne amintim numai că în pictura vremii natura avea doar un rol pur ambiental și era foarte stilizată, dramele sau comediile omului ocupînd primul plan.

Constantin RADU-MARIA

Inițiative remarcabile

Din programul, destul de bogat în premiere, difuzat în ultima lună de emisiunea de teatru radiofonic, ne vom opri la două spectacole ce reprezintă nu doar notabile realizări în sine, ci inițiative cu o semnificație mai amplă.

Deosebită ni s-a părut ideea de a alcătui *Biografia Teatrului „Mihai Eminescu“ din Botoșani*, căreia i se vor adăuga, nu ne îndoim, și alte astfel de medalioane, menite să furnizeze o informație culturală bogată, să impună atenției generale instituții artistice cunoscute doar unui cerc restrîns de spectatori, scene care au